

Asia: VN/26120/2023

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Espoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua koskien arviomuistiota viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta.

Espoon kaupungin strateginen tavoite on olla kestävän kehityksen edelläkävijä yhdessä muiden julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa. Strateginen tavoite linkittyy valtakunnallisiin ja EU-tasoiin kestävän kehityksen ja digitalisaation tavoitteisiin. Näihin liittyvien uusien digipalveluiden kehittäminen, data-analytiikka ja kokeilutoiminta ovat mittavia investointeja ja paljon resursseja sekä aikaa vievää työtä. Hallinnollisen seuraamusmaksun käytön laajentaminen todennäköisesti hidastaisi kansallisten ja EU-tasojen tavoitteiden saavuttamista.

Viitaten aikaisempaan lausuntoomme koskien tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistusta ehdotimme, että tietosuoja koskeva ohjaus- ja valvontavalta erotettaisiin kahdelle erilliselle kansalliselle viranomaiselle. Tällä hetkellä tietosuojavaaltuutetun toimisto voi antaa vain yleisiä ohjeita, koska he samanaikaisesti valvovat tietosuojan toteutumista. Käsityksemme mukaan kyse on myös tietosuojaviranomaisen puutteellisesta resurssoinnista. Uusi kansallinen ohjausviranomainen voisi sen sijaan antaa yksityiskohtaisia ohjeita GDPR:n toteuttamiseksi, mikä auttaisi pitämään tietosuojavaaltuutetun erillään ohjaavasta viranomaisesta. Ohjaus- ja valvontavallan eriyttäminen varmistaisi myös sen, että organisaatio ei valvo itseään.

Haluamme myös muistuttaa, että vastaavaa ennakoivaa neuvontaa on Suomea enemmän tarjolla useissa muissa EU-maissa, eli asia on pystytty muualla ratkomaan ja resursoimaan. Vaihtoehtoisesti ehdotamme sääntelyn testiympäristön mukaista (Sandbox) tapaa käsitellä ennakkolisesti tietosuojaan liittyviä kysymyksiä. Tietosuojaviranomaiset ovat viime vuosina perustaneet yksin tai yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa uusiin teknologioihin liittyviin tietosuojakysymyksiin keskittyviä sääntelyn testiympäristöjä esimerkiksi Norjassa, Tanskassa ja

Islannissa. Seuraamusmaksujen sijaan ehdotamme, että viranomaisille tarjottaisiin jatkossa parempaa ennakoivaa tukea ja neuvontaa tietosuojalainsäädännön soveltamisessa. Näkemyksemme mukaan tämä olisi sanktioita kestävämpi ratkaisu myös rekisteröityjen edun näkökulmasta sillä oikeuksien toteuttamisen lisäksi se edistäisi myös laadukkaiden julkisen sektorin digitaalisten palveluiden kehittämistä.

Nykytilanteessa, jossa ennakoivaa ohjausta ei ole riittävästi tarjolla, kunnan on haasteellista järjestää innovatiivisia ja ennakoivia digitaalisia palveluita sekä organisoida tiedolla johtamista sekä kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Pelkomme on, että kunnat jäävät digikehittämisessä jälkeen muusta julkisesta sektorista sekä yksityisestä sektorista. Tämän lisäksi riskinä on resurssien käytön tehottomuus niin julkisen sektorin organisaatioiden kuin kuntien ja yksityisen sekä kolmannen sektorin välillä. Tästä voi seurata se, että asukkaille tarjottavat palvelut eivät kehity optimaalisesti, vaikka tarjolla olevat tekniset ratkaisut sen mahdollistaisivat. Esimerkiksi tekoälyn mahdollistavat ennaltaehkäiseviä palveluita tai analytiikkaa on haasteellista ottaa käyttöön (esimerkkeinä kotouttamispalvelujen ennakoiva kohdentaminen ja ennakoiva oppilashuolto).

Yhdymme Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausuntoon siinä, että viranomaisten vastuiden keskeisimpänä kehityskohteena voidaan pitää tietosuojaan liittyvien vastuiden parempaa ja lakiin pohjautuvaa määrittelyä. Rekisterinpitäjän käsite ja vastuut sekä se, ketkä viranhaltijat vastaavat virkavastuulla rekisterinpitäjän tehtävistä, sekä henkilötietojen käsittelijöiden vastuut tulisi selkeästi kuvata. Tämä johtaisi osaltaan siihen, että myös rikosoikeudellista vastuuta voitaisiin pitää tosiasiallisena seuraamuksena tietosuojalainsäädännön, tai erityisesti rekisteröityjen oikeuksien rikkomisesta.

Lainsäädäntö mahdollistaa nykyisellään viranomaisille vastuita ja seuraamuksia tietosuojalainsäädännön rikkomisesta. Viranhaltijoita koskee virkavastuu, joka omalta osaltaan estää väärinkäytöksiä. Tietosuoja-asetuksen mukaan tietosuojavaikuttettu voi antaa viranomaiselle käskyn saattaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaiseksi, sekä määrätä viranomaiselle henkilötietojen käsittelykiellon ja kiellon siirtää tietoa kolmansiin maihin. Nämä keinot yhdessä virkavastuun kanssa ovat jo riittäviä varmistamaan viranomaisen toiminnan lainmukaisuuden henkilötietojen käsittelyssä.

Espoon kaupungin kantana esitämme, että

-Seuraamusmaksua ei oteta käyttöön

-Ennakoivaan ohjaukseen kiinnitetään huomiota ja perustetaan kansallisen tason elin tukemaan tietosuojalainsäädännön soveltamista digitalisaation ja innovaatiotoiminnan edistämiseksi julkisen sektorin palveluissa. Vaihtoehtoisesti ehdotamme sääntelyn testiympäristön mukaista (Sandbox) tapaa käsitellä ennakollisesti tietosuojaan liittyviä kysymyksiä, ja

-Tietosuojalainsäädäntöön liittyvissä hankkeissa otetaan jatkossa nykyistä paremmin huomioon niiden vaikutukset kansalliseen ja erityisesti kuntien digikehitykseen, sekä käytetään tietosuoja-asetuksen antamaa liikkumavaraa kansallisen lainsäädännön säätelyssä nykyistä laajemmin.

Niemi Helena
Espoon kaupunki - Tietosuojavastaava